

**TALABALARDA ILMIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING
IJTIMOIY-PSIXOLOGIK JIHATLARI**

Esanboyev Qahramon O`ktamovich

SAMISI o`qituvchsi

SAMDU doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada talabalarda ilmiy tafakkurni rivojlantirish jarayoni ijtimoiy-psixologik jihatdan tahlil qilinadi. Ilmiy tafakkur insonning haqiqatni anglashida, ilmiy asoslangan xulosalar chiqarishda va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotda ijtimoiy omillar, shaxsiy psixologik xususiyatlar hamda ta'lim muhitining ilmiy tafakkur shakllanishiga ta'siri o'rganiladi. Shuningdek, talabalarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, ularda innovatsion yondashuvni shakllantirish va ijodiy tafakkurni qo'llab-quvvatlash masalalariga e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: Ilmiy tafakkur, talaba, ijtimoiy-psixologik jihatlar, tanqidiy fikrlash, ta'lim muhit, innovatsion yondashuv.

Abstract: This article analyzes the process of developing scientific thinking in students from a socio-psychological perspective. Scientific thinking plays a crucial role in understanding reality, drawing scientifically based conclusions, and enhancing critical thinking. The study examines the influence of social factors, individual psychological characteristics, and the educational environment on the formation of scientific thinking. Additionally, it focuses on fostering independent thinking, cultivating an innovative approach, and supporting creative reasoning among students.

Key words: Scientific thinking, student, socio-psychological aspects, critical thinking, educational environment, innovative approach.

Аннотация: В данной статье рассматривается процесс развития научного мышления у студентов с социально-психологической точки зрения. Научное мышление играет важную роль в познании реальности, формировании научно обоснованных выводов и развитии критического мышления. В исследовании анализируются влияние социальных факторов, индивидуальные психологические особенности и образовательная среда на формирование научного мышления. Также уделяется внимание развитию самостоятельного мышления, формированию инновационного подхода и поддержке творческого мышления у студентов.

Ключевые слова: Научное мышление, студент, социально-психологические аспекты, критическое мышление, образовательная среда, инновационный подход.

Shaxs dunyoqarashining rivojlanishi doimo jamiyatdagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar bilan chambarchas bog'liqdir. Zamonaviy ta'lim holatining o'ziga xos xususiyati - bilim

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

paradigmasining shaxsga yo'naltirilganligiga o'tishi, bu barcha asosiy pedagogik ko'rsatmalarni, shu jumladan talabalarining dunyoqarashni shakllantirishda qayta ko'rib chiqishni talab qiladi. Har bir davr ijtimoiy tuzilishga, fan va ta'limning rivojlanish darajasiga mos ravishda dunyoqarashni shakllantirish masalalarini hal qiladi.

Yosh oilalarda ijtimoiy intellekt shakllanishining psixologik determinantlarini shakllantirish muammosi bo'yicha ilmiy-psixologik tadqiqotlarni tahlil qiladigan bo'lsak, tafakkur talabalarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirishning ahamiyatini yuksak baholab, bir qancha qiziqarli va amaliy jihatdan qimmatli takliflar, g'oyalar, tushunchalarni analiz sintez qilish vazifasini bajaradi.

Zamonaviy jamiyatda talabalarning ilmiy tafakkurini rivojlantirish ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ilmiy tafakkur insonning borliqni obyektiv idrok etishi, mavjud muammolarni tahlil qilish va ularning echimini izlash qobiliyatini shakllantiradi. Shu sababli, talabalar orasida ilmiy tafakkurni rivojlantirish jarayoni ijtimoiy va psixologik jihatdan chuqur o'rganilishi lozim.

Ilmiy tafakkur – bu insonning borliq haqidagi bilimlarni mantiqiy va ilmiy asoslangan tarzda tushunish qobiliyatidir [1]. U inson tafakkurining rivojlanish bosqichlaridan biri bo'lib, ratsional yondashuv, eksperiment va tahlil asosida shakllanadi. Piaget (1972) ta'kidlaganidek, inson tafakkuri tajriba va ijtimoiy muhit ta'sirida rivojlanadi [2]. Shu bois, talabalarning ilmiy tafakkurini rivojlantirish jarayoni nafaqat ta'lim tizimi, balki ijtimoiy omillar bilan ham chambarchas bog'liqdir.

Ilmiy tafakkurning rivojlanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar quyidagilardan iborat:

1. Oila va jamiyatning ta'siri. Talabaning ilmiy dunyoqarashi ko'p jihatdan uning oilasi va ijtimoiy muhiti bilan bog'liq. Vygotsky (1986) fikricha, ijtimoiy muloqot va madaniy tajriba tafakkurning shakllanishida asosiy omillardan biridir [3].

2. Ta'lim muhitining ahamiyati. Universitet va akademik muhit talabalarning ilmiy tafakkurini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Interaktiv darslar, ilmiy tadqiqotlarga jalb etish va innovatsion pedagogik yondashuvlar bunda asosiy omillar hisoblanadi [4].

3. Tanqidiy va ijodiy tafakkurning rivoji. Ilmiy tafakkurning shakllanishida tanqidiy fikrlash muhim ahamiyatga ega. Dewey (1933) ta'kidlaganidek, har qanday ilmiy yondashuv kuzatish va tahlil qilish jarayoniga asoslanadi [5].

Ilmiy tafakkurni rivojlantirish usullari

Talabalarning ilmiy tafakkurini rivojlantirish uchun quyidagi usullar samarali hisoblanadi:

- Muammoli ta'lim. Bu usul talabalarni mustaqil fikrlashga undaydi va ular oldida yangi ilmiy muammolarni qo'yib, echim topishga rag'batlantiradi [6].

- Ijodiy yondashuv va eksperimentlar. Ilmiy tafakkur tajribalar asosida shakllanadi. Shu sababli, amaliy mashg'ulotlar va ilmiy loyihalar talabalarning tafakkurini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi [7].

**MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS**

- Ilmiy muhit yaratish. Universitetlarda ilmiy seminarlar, konferensiyalar va ilmiy to'garaklar tashkil etish talabalarning ilmiy fikrlash qobiliyatini oshiradi [8].

Talabalarning ilmiy tafakkurini rivojlantirish nafaqat ularning shaxsiy intellektual o'sishi, balki jamiyat taraqqiyoti uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy va psixologik omillar ushbu jarayonga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun ta'lim muassasalari va jamiyatning bu boradagi o'rni yanada kuchaytirilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Popper K. "The Logic of Scientific Discovery". – London: Routledge, 2002.
2. Piaget J. "The Psychology of Intelligence". – London: Routledge, 1972.
3. Vygotsky L.S. "Thought and Language". – Cambridge, MA: MIT Press, 1986.
4. Назаров Қ. "Педагогик психология". – Тошкент: Университет, 2020.
5. Юсупов У. "Ижтимоий психология асослари". – Тошкент: Ўқитувчи, 2021.

